

MAKEDONYA’NIN AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİ FIRSAT MI? KRİZ Mİ?

Ali İzzet KEÇECİ⁸⁷

Balkan topraklarının orta noktasında yer alan Makedonya, tarih boyunca pek çok önemli hadisenin merkezi olmuş ve Kıta Avrupası’nın Asya’ya ulaşımında geçiş güzergahı görevi görmüştür. Siyasi sınırları sürekli değişen Makedonya toprakları bugün dört devletin⁸⁸ siyasi sınırları içerisinde bulunan topraklara sahiptir, öyle ki; tarihte Büyük Makedonya Krallığı’na ev sahipliği yapmış bir yerdir. Bu sebeple, tarih boyunca Makedonya adı bilinen ve neresi olduğu anlaşılan bir bölge olarak bilinegelmiştir. Milattan Önce 356 yılına kadar giden dönemde II. Filip, sınırları oğlu III. Aleksandros (Büyük İskender) tarafından Makedonya’dan Mısır, Suriye’nin bir kısmı ve Hindistan’a kadar genişletilecek olan krallığın temellerini atmıştır. Büyük İskender olarak bilinen Makedon Kralı III. İskender ile kıta ötesi sefere çıkan birleşik şehir devletleri, bu kültürü önce Minor Asya’ya (Anadolu) akabinde de Mezopotamya, Mısır ve Uzak Doğu’ya taşımışlardır. Dünya tarihinde derin izler bırakan bir kültür olan Makedon kültürü, Helenizm adı verilen bir döneme de adını vermiştir ve dünya tarihi ve medeniyetinin ivme kazanmasında ki yeri kayda değerdir.

İlerleyen tarihlerde, tarihteki en büyük imparatorluklardan biri olan Makedonya yine başka bir yayılmacı ve büyük bir güç olan Roma tarafından ilhak edilmiş ve M. Ö. 146 yılında Makedonya için Roma Dönemi başlamıştır. İmparatorluk Roma’sında bir ileri karakol görevi gören ve Roma’nın küçük Asya eyaletinin ulaşım gü-

87. Beykent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, e-mail:aliizeet@europolitika.com

88. FYROM, Yunanistan, Bulgaristan ve kısmen Arnavutluk topraklarında yer alan parçalar kastedilmektedir.

zergahında yer alan Makedon toprakları, sadece bu yönüyle değil zengin toprakları ve madenleriyle de Roma hakimiyetinde önemli bir yer almıştır. Daha sonra Makedonya eyaleti adı verilen bu yeni idare Bulgar Krallığı'nın hâkimiyeti ve etkisi altında bulunmuştur. Doğu Roma İmparatorluğu'nun giderek zayıflaması ile Balkan toprakları tedricen Osmanlı hâkimiyeti altına girmeye başlamıştır.⁸⁹

Osmanlı dönemi Makedonya'sı her ne kadar bu isimle anılmasa da, devletin balkanlarda önem verdiği bir bölge olma özelliğini korumuş, yerleşik Müslüman ahalinin çoğalması ve payitahta olan yakınlığı nedeniyle güçlü bağlar oluşmuştur. Makedonya bölgesinin tamamının Osmanlı hakimiyetinde olduğu dönemde bölgenin zengin kaynakları, doğal yapısı ve ahalisinin bağlılığı ve tüm bunların yanında Osmanlının ileri hedefi olan Avusturya ve ilerisi topraklara gidişte önemli bir üs olması sebebiyle büyük bir imar görmüş ve yerleşim birimleri sosyal hayatın hâkim olduğu mamur şehirler haline gelmiştir. Osmanlı Devleti, Rumeli olarak adlandırdığı Avrupa kıtasındaki topraklarına özel bir önem vermiş olup devlet protokolünde Rumeli Beylerbeyi, Anadolu Beylerbeyinden daha önce yer almıştı. Osmanlı Devleti'nin 1475 yılında Rumeli bölgesinde yaptığı idarî taksimatta "Vardar, Manastır ve Üsküp Sancak Beyliklerinin Rumeli Beylerbeyliğine bağlı olduğu görülmektedir.

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti bilhassa Rumeli topraklarından bir kısmını kaybettiğinden dolayı idarî yönetimde önemli değişiklikler yapmak durumunda kalmıştı. Bulgaristan müstakil hale geldikten sonra yeni bir yapılanmaya gidilerek Manastır ve Yanya vilayet haline getirilmiştir. Bu dönemden sonra ise Makedonya bölgesi mülkî ve idarî teşkilat yönünden herhangi bir ayrıcalığı olmadan tıpkı bir Anadolu vilayeti gibi merkeze bağlı olarak yönetilmiş, Selanik, Manastır ve Kosova vilayetlerini kapsamıştır.⁹⁰ Makedonya bölgesinin

89. KOÇAK Onur, Özgün Orçun, Tarihi ve Kültürel Perspektifte Türkiye-Makedonya İlişkileri, Shf:1 <https://www.avekon.org/papers/975.pdf>

90. ALTINTAŞ Ahmet, Makedonya Sorunu ve Çete Faaliyetleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen- Ed. Fak. Tarih Bölümü Dergisi, Shf:71, Afyonkarahisar, 2013

bu farklı sancaklara bağılı birimler olarak ayrı ayrı yönetildiğı Osmanlı döneminde herhangi bir siyasi sıkıntı yaşanmazken, Fransız İhtilali sonrasına tekabül eden dönemde milliyetçilik fikirlerinin yoğunlaşması ve milli kiliselerin kurulması ile “Makedonya sorunu” adı verilen bir sorunla karşı karşıya kalınmıştır. Türk Tarih yazıcılığında, Makedonya ve Balkanların eski tarihine dair fazla çalışma yer almazken 19. yüzyılda elde tutması bir sorun haline gelen Balkanlar ve “Makedonya Sorunu” adıyla kendine yer bulan olaylar hakkında yapılan çalışmalara sıkça rastlanmaktadır. Osmanlı tarihi çalışmalarında mühim bir öneme sahip olan Makedonya Sorunu Osmanlı İmparatorluğu’nun bir iç meselesi olduğu kadar uluslararası siyasette büyük güçlerle olan mücadelesidir. Bu sebeple Makedonya Sorunu ve bu meselenin ardındaki olaylar Osmanlı tarihçileri ve Yakınçağ ile ilgilenenler kadar II. Abdülhamit dönemi Balkan politikaları, Jön Türklerin örgütsel gelişimi, siyasi etkileri, Makedonya üzerindeki Bulgar, Sırp, Yunan etkileri ve buna karşı geliştirilen siyasetle ilgilenenler açısından da önem arz etmektedir.

Osmanlı döneminde, idari yapısı sürekli değiştirilmek zorunda kalan Makedonya bölgesinin, bölge ülkeleri ve milletleri açısından ne denli önemli bir konumda olduğu yukarıda ki tarihsel değişikliklerden ve kayıtlardan açıkça anlaşılmaktadır. Fransız İhtilali’nin getirdiğı milliyetçi hareketler Balkanlarda ulus-devlet modelinin ortaya çıkması bu kadar fazla etnik kültürü bir arada barındıran Balkanlarda çatışmayı beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla bu mesele de Bulgaristan’ın, kendi sınırlarını tanıyan büyük güçlerin iradesine dayanarak Balkanlarda işgal ve genişleme hareketlerine girişmesiyle başlamıştır.⁹¹

Makedon toprakları Osmanlı’nın son döneminde de aktif bir merkez olarak çalışmış ve Osmanlı aydınlanmasının öncüleri bu topraklarda (Selanik dâhil tüm Makedon toprakları) doğmuş ve yaşamışlardır. Osmanlı Devleti’nin en büyük yatırım ve imar alanlarından olan Balkan toprakları, tabii olarak devletin ve milletin gözdesi olduğu gibi yönetim alanında da pek çok üst düzey devlet adamı bu topraklardan yetişmiştir.

91. KOÇAK Onur, Özgün Orçun, age, Shf:2

Öyle ki; bugün dahi Balkan toprakları ziyaret edildiğinde Osmanlı döneminden kalma yüzlerce eser göze çarpmaktadır. Müslüman nüfusla birlikte ciddi bir oranda Türk nüfusu da barındıran Makedonya Cumhuriyeti, iç dinamikleri ve komşu ülkelerle yaşadığı ihtilaflar nedeniyle sadece Balkanların değil tüm Avrupa'nın siyasi istikrarı ve güvenliği açısından önem arz etmektedir. Makedonya nüfusunun %64,2'si Makedonlar, %25,2'si Arnavutlar, %3,9'u Türkler, %2,7'si Romenler ve %1,8'i Sırp'lardan oluşmaktadır. Makedonya, sınır komşuları Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan, Arnavutluk ve Kosova devletleriyle etnik ve kültürel temelli problemler yaşamaktadır. İç ve dış dinamikleri son derece aktif olan bu devlet, bölgenin istikrarı açısından Avrupa Birliğinin Güneydoğu Avrupa Entegrasyonu sürecinde kilit öneme sahiptir. Makedonya'nın stratejik konumu ve demografik yapısı bağlamında Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan'la ilişkileri büyük önem arz etmektedir.⁹²

Başlangıçta da belirttiğimiz gibi, tarihte bilinen Makedonya toprakları (II. Philip ve Büyük İskender dönemi) bugün dört devletin sınırlarında bulunmaktadır. Bu toprak parçası ve isim sorunu konusunda en büyük sıkıntı Yunanistan ve Makedonya Cumhuriyeti arasında yaşanmaktadır. Öyle ki; Makedonya Cumhuriyeti'nin ve Yunanistan'ın arasındaki isim sorunu 1991 yılında başkenti Üsküp olan Makedonya Cumhuriyetinin Yugoslavya federasyonundan bağımsızlığını ilan etmesiyle başlamıştır.⁹³

Yunanistan'ın bu noktadaki haklı tezleri; Büyük İskender (III. Alexander) ve öncülü olan babası II. Philip'in Helen kökenli oluşu, tarihte Makedon İmparatorluğunun Helen orijinli bir imparatorluk olduğu doğal olarak bu ismin kendi kökenlerini ifade ettiği yönündedir. Bugün kendisini Makedon olarak adlandıran halkın ise Slav kökenli olduğu ve ne etnik nede kültürel manada bir bağı

92. <http://www.bilgesam.org/incele/136/-makedonya%E2%80%99nin-ab-uyelik-sureci/#.WN4C1-S7qUk>

93. <http://www.tuicakademi.org/makedonyanın-isim-sorunu/>

olmadığı ve Makedonya ismini bu sebeple tek başına kullanım hakkına sahip olamayacağı yönündedir. Yunanistan, bu noktada açtığı tarihsel pencere ile haklılığını ortaya koymuş ve Makedonya Cumhuriyeti karşısında bir üstünlük kazanmıştır ancak tüm bu çabalara rağmen başta ABD, Rusya ve Türkiye gibi onlarca devlet Makedonya'yı anayasal adı olan Makedonya Cumhuriyeti olarak tanımıştır. Yunanistan'ın istediği ise Makedonya isminin tek başına mevcut topraklar için kullanılmayacağından dolayı "Makedonya FYROM" yani Eski Yugoslavya Makedon Cumhuriyeti şeklinde kullanılmasıdır. Nitekim Yunanistan bu noktada başarı sağlamış ve çoğu ülke ve en önemlisi Yunanistan'ın itirazı nedeniyle Birleşmiş Milletler Makedonya'yı kendi anayasal adıyla değil FYROM Makedonya şeklinde tanımıştır ve halen Uluslararası alanda bu isimde geçerliliğini korumaktadır.

Yunanistan ve Makedonya Cumhuriyeti arasında var olan bu sıkıntılı süreç şüphesiz Makedonya bölgesinin bir coğrafi terim olmaktan çıkıp bir milliyet adını aldığı 19. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Anıldığı üzere Makedonya 19. yüzyıldan itibaren bölge devletlerinin çıkarlarının çatıştığı büyük bir mücadele alanı olmuştur.⁹⁴ Bugünkü Makedonya'nın oluşmasında en önemli etken şüphesiz ulus bilincinin geliştiği ve milliyetçilik akımının etkili olduğu aynı yüzyılda gelişen siyasi olaylardır. Balkan uluslarının farklılıklar üzerine temas eden kavgası, küçük farklılıkların birer ayrılık bahanesi olarak kullanılması ile kozmopolitlikte ayrı bir yeri olan Balkan coğrafyası patlayan bir bomba haline gelmişti. Öncelikle Osmanlı hakimiyetinden kurtulma amaçlı olarak başlayan bu milliyetçi isyanlar akabinde kendi ulus devletlerini kurma sürecine girmiş ve Ulus duygusunu geliştirmenin kazandığı aciliyet beraberinde, düşman gibi görülmeye başlayan komşu azınlıklardan kurtulma isteğini getirdi. Balkan devletleri bu olumsuz düşünceler neticesinde birbirinden kurtulmaya çalışmış

94. ERTUĞ Deniz, Yunanistan Komünist Partisi (KKE) ve Makedonya Sorunu (1946-49), Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi, Cilt 68 No:2, Shf: 130, 2013 Ankara

bu da bağımsızlıklarına yardım etmişti. Bu yolda, milliyetçilik Balkan topraklarına olumsuz duygular savaşlar getirirken diğer yandan bağımsızlıklarına yardımcı olmuştur. Bu bağımsızlıklar neticesinde birbirinden farklı çok sayıda irili ufaklı devlet ortaya çıkmıştır.⁹⁵

Yunanistan ile Makedonya arasında var olan sorunu sadece Makedonya isminin kullanım hakkı olarak görmek olaya bakış açımızı tam olarak yansıtmamaktadır. Öyle ki; Yunanistan'ın başta AB olmak üzere NATO ve diğer bazı uluslararası örgütlere girmek isteyen Makedonya Cumhuriyeti'ne karşı veto kartını kullanması sadece isim hakkı ile sınırlı değildir. Makedonya topraklarını kendi etnik kültürü ve tarihinin bir parçası olarak gören Yunanistan'ın, aynı hak ve iddialarda bulunan Makedonya karşısında bu veto kartını sürekli gündemde tutması, Makedonya'nın gelişimi ve fon desteğine tam olarak ulaşmasını engellerken, hali hazırda Yunanistan'ın komşuluk ilişkilerini de zedelemektedir. Olayın sadece isim hakkı olmadığı konusunda ki tezimizin dayanağı şüphesiz ortak kültür paylaşımında doğan sıkıntılarında var olmasıdır. Günümüz Makedonya Cumhuriyeti'nin, Makedonya tarihi ve tarihe mal olmuş karakterlerini özellikle II. Filip ve oğlu Büyük İskender'i kendi tarihine mal etmesi ve antik Makedonya'nın hem tarihsel hem de etnik olarak devamı olduğunu ileri sürmesi bu tartışmanın sadece isim hakkında değil, aynı zamanda ortak tarih paylaşımında da var olduğunu göstermektedir.⁹⁶

Yunanistan'ın bir diğer kaygısı da, Makedonya Cumhuriyeti-

95. DAĞCI Gül Tuba, ŞİMŞEK Asiye, Makedonya ile Yunanistan Arasındaki **İsim Sorununda Rol Oynayan Temel Parametrelerin Analizi**, Shf: 181, Yıl:5, Sayı:10, Yalova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, Yalova, 2014

96. Bugün başkent Üsküp'e giden kişilerin ilk göreceği eserler arasında Büyük İskender ve II. Filip'in heykelleri başta olmak üzere antik Makedon kültürüne ait onlarca eser yeniden yapılmış heykeli bulunmaktadır. Makedonya Cumhuriyeti bu eserler ile her ne kadar maddi harcamalarda savurganlık yapmakla suçlansa da bu yolla etnik ve tarih temellerini antik Makedonya'ya dayandırma gayreti içerisinde. Başarılı olup olmadığı hususu halen Yunanistan'ın veto kartları nedeniyle tam olarak açığa çıkmamaktadır.

ti'nin bu isim hakkından yola çıkarak ilerleyen zamanda kendi sınırlarında kalan Güney Makedonya (Selanik, Kavala ve çevresi) topraklarında da hak iddia etme ihtimalidir. Benzeri bir durum Makedonya ile Bulgaristan arasında da yaşanmaktadır.

Makedonya'nın bu şekilde çevre ülkelerle yaşadığı sorunlar Yunanistan ve Bulgaristan ile sınırlı kalmamakta olup, Sırbistan ile Kosova meselesinden ve Arnavutluk'la da içerisinde barındırdığı Arnavut nüfus nedeniyle sorunları vardır. Öyle ki; Balkanlar milliyetçilik akımının içerisine düştüğü 19. yüzyıldan buyana bu sorunlar yumağından geçici çözümler dışında kurtulamamıştır.

Yugoslavya döneminden nispeten huzurlu bir dönem geçse de sonrasında yine milliyetçi akımlar aktif hale gelmiş bir dizi sorun başlamıştı. Daha geniş bir ifade ile belirtirsek, Başkan Josip Broz Tito'nun 1980 yılında ölümünün ardından etnik ulusçuluk temelli içsel sorunlar yaşamaya başlayan Yugoslavya, 1985 yılında SSCB'de Gorbaçov'un iktidara gelmesiyle birlikte doğu bloku devletlerinde yaşanan özgürlükçü devrimlerden büyük ölçüce etkilenmiştir. On yıl gibi kısa bir sürede yaşanan bu köklü değişimleri takiben, 1991 yılında soğuk savaşın sona ermesi ile bölgede büyük bir güç boşluğunun oluşması ise zaten pimi çekilmiş bir el bombasını andıran Yugoslavya'nın dağılmasını hızlandırmıştır. Sırp lider Slobodan Milosevic önderliğindeki Yugoslavya Ulusal Ordusunun Sırp milliyetçiliğini, şovenizme dönüştürerek kısa bir süre içinde Slovenya, Hırvatistan ve ardında da Bosna-Hersek'e saldırması ise II. Dünya Savaşının başlangıcını hatırlatmış ve korkulan tarihin tekerrür etmesi mi yaşanıyor? Sorusunu gündeme getirmiştir. Ancak iki kutuplu uluslararası sistemin dönüşmesi sonucunda özellikle askeri bakımdan başat güç konumuna ulaşan ABD'nin çıkarlarına yönelik bir tehdit algılamaması, sistemdeki diğer büyük güçlerin ve aktörlerin de (Avrupa devletleri, BM, AGİT) farklı çıkar algılamalarından dolayı etkin bir rol üstlenmemesi nedeniyle kor-

kulan olmamış ve III. Dünya Savaşı çıkmamıştır.⁹⁷ Milliyetçilik ve faşizm açmazında zor günler geçirmiş olan Kıta Avrupası'nın Balkanlarda Tito sonrası yaşanan hadiselere sessiz kalması çoğu ülke tarafından açıkça eleştirilse de, altında yatan büyük savaş korkusu bir nebze olsa yaşanan insanlık dramlarına neden cevap verilemediğinin bir nevi cevabı olmuştur. Makedonya'nın her ne kadar Tito sonrası cereyan eden bölgesel savaşlarda taraf olma gibi bir durumu olmasa da bölge de yaşanan sorunlar onu da etkilemiştir. Balkanlarda var olan halen yükselen milliyetçiliğin, Makedonya Cumhuriyetinin başta Yunanistan olmak üzere bazı komşuları ile yaşadığı isim ve tarihsel köken sorunlarının ve ekonomi ve iç etnik sorunların var olduğu bir ortamda, Avrupa Birliği'ne adaylık başvurusu yapması ve müzakerelere geçmek istemesi, AB açısından bir fırsat mı? Yoksa yeni bir kriz midir?

Bu konuya Makedonya neden AB üyesi olmak istiyor? gibi bir soru ile başlamak mantıklı olacaktır. Bu noktada cevap olarak Heather Grabbe'nin şu yaklaşımı dikkate değerdir: Ülkeler için bir dinamizm olarak AB, dönüştürücü bir role sahiptir. AB ile üçüncü taraflar arasında asimetrik bir güç ilişkisi bulunmaktadır. Oyunun kurallarını AB koymakta ve üyeliğe kabul için ülkelerin iç dinamiklerinde şartlı bir dönüşümü sağlamaktadır. Kliment Ohridski Üniversitesinden Dr. Daskalovski ise Makedonya'nın AB üyeliğini, AB koşullarını bağlamında değerlendirmiştir: AB üyeliği hedefi Batı Balkanlarda ve pek tabii ki Makedonya'da politik, ekonomik reformlar açısından bir katalizör görevi görmüştür. AB Makedonya için dönüştürücü bir dış faktördür. Bu coğrafyada demokrasi retoriği yetersiz kalacak olan AB; İstikrar ve Ortaklık Sürecinde oluşturulan yapısal ve finansal yardımlar ile üyelik sürecini hızlandıran somut teşvikler sağlamıştır. Makedonya için AB; insan hakları, azınlık hakları, çatışma çözümleri, hukukun egemenliği, liberal demokrasi ve iyi yönetim; norm

97. http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/31899/herkes_icin_guvenlik_balkanlar_ve_avrupanın_ortak_guvenligi

ve değerlerinde yapısal gelişimi hızlandırmaktadır. Bu iki değerlendirilmenin ardından 2000 li yıllarla birlikte Makedonya-AB ilişkilerine kronolojik olarak bakıldığında Makedonya'nın AB'nin beş aday ülkesinden (İzlanda, Karadağ, Sırbistan, Türkiye) biri olarak üyelik başvurusunu 2004 yılında yaptığı görülmektedir. Başvurunun arka planında 2003 yılında gerçekleştirilen AB Selanik Zirvesi'nde alınan kararlar yer almaktadır. 2004 teki büyük genişleme öncesi Konsey, üyelik perspektifini resmi zemine taşımış ve 2003'te Makedonya'ya potansiyel adaylık statüsü vermiştir. 2004 yılında yapılan başvurunun ardından Komisyon başvuruya ilişkin olumlu görüşünü Kasım 2005 te vermiş, aynı yılın Aralık ayında da AB Konseyi, Makedonya'nın Adaylık Statüsünü garanti etmiştir. 2006 yılında ise Makedonya, Batı Balkan ülkeleri arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkileri geliştirmek için oluşturulan Avrupa Ortaklığı'na dâhil edilmiştir. 2009'da AB ile vize muafiyeti uygulanmaya başlamıştır. 2009 yılında Makedonya-AB ilişkilerinde önemli bir kırılma noktası da AB Komisyonu'nun, Makedonya ile katılım müzakerelerine başlanması için Konsey'e tavsiyede bulunması olmuştur.⁹⁸

Makedonya'nın AB macerasına özetle; 1991 yılında bağımsızlığını kazanınca, 22 Mart 2004 tarihinde AB'ye üyelik başvurusunda bulunması akabinde 1 Nisan 2004 tarihinde Makedonya ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşmasının imzalanması ve 19 Aralık 2009 tarihinde Schengen Alanı'na girişte ülke vatandaşlarına yönelik vizelerin kaldırılması yönünde olmuştur. Makedonya'nın üyelik başvurusuna Komisyonun 9 Kasım 2005 tarihinde olumlu görüş belirtmesi ve bu ülkenin 16 Aralık 2005 tarihinde aday ülke statüsüne kavuşması ile Makedonya'nın AB süreci taçlanmıştı.⁹⁹

Tüm bu gelişmeler yaşanırken iş dönüp dolaşıp yine Yunanistan vetosuna gelmiştir ki bu durumun sebepleri yukarıda bahsedildiği

98. <http://www.bilgesam.org/incele/136/-makedonya%E2%80%99nin-ab-uyelik-sureci/#.WN4C1-S7qUk>

99. KARLUK S.Rıdvan, Avrupa Birliği'nin Balkanlara Genişlemesi: Balkan Ülkelerine Üyelik Perspektifi, International Conference On Eurasian Economics, Shf:5, Eskişehir,2014

üzere Yunanistan ile arasında yaşanan başta isim sorunu olmak üzere tarihsel sorunlar yumağıdır. Bu hususta Avrupa Birliğinin nasıl bir bakış açısı sunduğu hususu da ayrıca kayda değerdir. Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle bölgesel ve etnik temelli sıkıntılarda doğrudan taraf olmaktansa dolaylı yollardan olaya müdahil olmayı tercih eden AB, geçmiş büyük savaş tecrübesinin de etkisi ile bu tarz konularda hassas davranmaktadır. AB'nin özellikle Makedonya ile Yunanistan arasındaki sorunlarda tarafsız bir bakış açısı ile olayı çözüm yoluna gittiğini düşünmemiz ne yazık ki mümkün olmaktadır. AB bu konuda her ne kadar tarafsız davranmaya çalışsa da Yunanistan'ın tarihsel tezlerinin de bir nebze ön planda bulunmasıyla bu konuda çözüme doğrudan ulaşamamaktadır. Öyle ki; Yunanistan vetoları yüzünden doğrudan AB hibelerine ulaşamayan Makedonya Cumhuriyeti'nin anayasal adını kullanmakta da ki ısrarı, bu isimle birliğe girse dahi yeni sorunların birlik bünyesine katılacağına habercisidir.

AB üyesi bir Makedonya Cumhuriyeti; sınır ya da statü sorunu olan birlik ülkelerine bir yenisini eklemesi anlamına gelecektir ki, bunun farkında olan Yunanistan bu doğrultuda doğrudan üyelik müzakerelerinin sürekli askıya alınmasına neden olmaktadır. Lahey'deki Uluslararası Adalet Divanı'nın Aralık 2011 de, Makedonya'nın NATO'ya katılımını bloke ettiği gerekçesiyle Yunanistan'ı suçlu bulmasına rağmen, Yunanistan'ın bu blokajı devam ettirmektedir. Bu durum AB'nin kredibilitesine zarar vermekte ve ülkedeki reform ivmesinin yavaşlamasına yol açmaktadır. Avrupa Komisyonu bu durumun üstesinden gelebilmek için katılım müzakerelerini canlandırmak üzere Makedonya ile Yüksek Düzeyli Katılım Diyalogu 'nu (HLAD) başlatmıştır. Avrupa Komisyonu 10 Ekim 2012 de dördüncü kez Makedonya ile katılım müzakerelerine başlanmasını önermiştir. Bu doğrultuda 13 Aralık 2012 de bir araya gelen AB liderleri Makedonya ile katılım müzakerelerinin başlatılmasına ilişkin kararı Avrupa Komisyonu tarafından isim anlaşmazlığının çözümüne ilişkin müzakereler ve

Makedonya ile Yüksek Düzey Katılım Diyalogu kapsamındaki gelişmelere ilişkin sunulacak rapor ışığında, 2013 yılı Haziran ayında gerçekleşecek AB Zirvesinde vereceklerini bildirmişlerdir. Buna karşılık 27-28 Haziran 2013 tarihlerinde gerçekleşen AB Liderler Zirvesinde konu ile ilgili karar alınamamıştır. Avrupa Komisyonu 16 Ekim 2013 tarihinde “Genişleme Strateji Belgesi” kapsamında açıkladığı 2013 yılı ilerleme raporunda Makedonya ile katılım müzakerelerine başlanmasını beşinci kez tavsiye etmiştir. Katılım müzakerelerine başlanmasını ve isim anlaşmazlığının müzakerelerini erken safhasında çözümlenmesini tavsiye eden Komisyon, bunun anlaşmazlığın taraflarca kabul edilebilir bir çözüm bulunması için gerekli koşulları oluşturacağını kaydetmiştir. 17 Aralık 2013 tarihinde gerçekleşen AB Genel İşler Konseyi toplantısında komisyonun tavsiyesinin konsey tarafından not edildiği ve Makedonya ile katılım müzakerelerine başlanmasına ilişkin bir karar verilmesi görüşüyle konunun 2014 yılında tekrar ele alınacağı ifade edilmiş; Avrupa Komisyonu Üsküp’ün HLAD kapsamındaki reformları uygulama performansını takip etmekle görevlendirilmiştir.¹⁰⁰

Makedonya Cumhuriyeti’nin sadece isim ve köken sorununun çözümlenememesi sebebiyle birlik dışında tutulması doğal olarak öncelikle bu ülkeye akabinde de birlik ruhuna zarar vermektedir. Ancak başta Kıbrıs’ın statüsü ve iç sorunları olmak üzere benzer statü sorunları ile uğraşan AB’nin, mevcut krizi çözmeden özellikle Yunanistan’ı ikna etmeden Makedonya Cumhuriyeti’ni birliğe alması pekte ihtimal dahilinde görünmemektedir.

Kriz mi? Fırsat mı? Boyutundan baktığımız Makedonya’nın AB üyeliğini şu ana kadar kriz penceresinden değerlendirdik ve olası sonuçlarını görmeye çalıştık, peki fırsat gözüyle baktığımızda nasıl bir pencere ile karşılaşmaktayız? Birlik üyesi bir Makedonya ne kazandırır?

100. <http://www.bilgesam.org/incele/136/-makedonya%E2%80%99nin-ab-uyelik-su-reci/#.WN4C1-S7qUk>

Bu hususa bakmadan önce Balkan coğrafyasının ve Makedonya'nın Türkiye açısından nasıl bir önem taşıdığına genel hatlarıyla bir kez daha bakmakta yarar vardır. Balkanlar, coğrafi, siyasi, ekonomik açıdan olduğu kadar tarihi, kültürel ve insani bağlar bakımından da Türkiye için öncelik taşımaktadır. Çünkü Türkiye de Balkan ülkesi sayılır. Balkanlar; Türkiye'nin Batı ile irtibatını sağlayan tek kara bağlantısıdır, Türkiye üzerinden geçecek enerji nakil hatlarının transit güzergahıdır, ekonomik ilişkilerimiz açısından önemli bir yere sahiptir. Ayrıca Balkanlarda önemli bir Türk nüfus yaşamaktadır. Balkanlar, 1990'lı yıllarda savaşlara ve etnik temizliğe maruz kalmış, bugünkü barış ve istikrar ortamı ancak uluslararası müdahale sonunda sağlanabilmiştir. Balkanlar'da barış ve istikrarın korunması Türkiye için önemlidir. Yugoslavya'nın dağılması sonucu eski Yugoslavya'dan 7 bağımsız devlet ortaya çıkmış, Balkanlar'daki dengeler sarsılmış, istikrarsızlık bölgesel açıdan tehlikeli boyutlara ulaşmıştır.¹⁰¹

Bu yolda ciddi zaman, insan gücü ve emek kaybeden Balkan coğrafyasını, orta Avrupa'ya ve kültürüne yakınlığından dolayı Slovenya ve Hırvatistan'a öncelik tanıyıp diğer eski Yugoslav ülkelerini özellikle Makedonya'yı dışlamak birliğe bir fayda sağlamayacaktır. Bölgede yer alan sorunların çözümü ve gerek ekonomik gerekse sosyal manada kalkınması açısından bakıldığında karşılıklı etki yaratacak bir üyelik süreci yaşatacak olan Makedonya'nın üyeliği göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur. İçerdiği etnik unsurlar ve dini farklılıklar ile bir kültür zenginliği olan Makedonya'nın çevre ülkelere nazaran daha barışa yatkın ve örnek teşkil edecek durumda olması, ileride diğer Balkan ülkelerinin de birliğe üye olmasında referans teşkil edecektir. Yugoslavya mirası ülkelerde 1990 lı yıllarda yaşanan çatışmaların tekrar yaşanmaması ve Avrupa standardında bir demokrasi, hukuk ve ekonomiye ulaşması için üyelik ayrıca bir önem taşımaktadır.

Makedonya'nın AB'ye üyeliği bir fırsat mıdır? Penceresinden bak-

101. KARLUK S.Rıdvan, age, Shf:8

maya devam ettiğimizde; bu üyeliğin iki tarafa da fırsatlar sunacağı aşıkardır. Öyle ki; bu üyeliğin öncelikle isim sorununu çözeceği ve tüm uluslararası kuruluşlarda Makedonya'nın tek adla anılmasını sağlayacağı bir gerçektir. Bu isim konusunun basit bir sorun olmadığı ve hem etnik hem de kültürel temelleri olduğunu makalemizin başlangıcından bu yana açılmaya çalıştık, anlaşılacağı üzere bu konunun tüm tarafların ortak rızası ile çözülmesi gerekmektedir. Ayrıca, sadece bir ülkenin sağlam bir şekilde birliğe üye olmasını anlamına gelmeyeceği, neredeyse 2500 yıllık bir kavram sorununu da çözeceği görülmektedir.

Birlik üyesi bir Makedonya, alacağı fonlarla daha da sağlam bir ekonomiye kavuşacağından dolayı iç sıkıntıları da perdeleyecek ve siyasi istikrara kavuşacaktır. Ekonomik ve siyasi değerlerin bir anda bir sihirli değnek değmiş gibi düzelmesi tabii olarak beklenemez ancak üyelik müzakerelerinde tüm sorunların çözüleceği açıktır. Nüfus sayısı ve yüzölçümü bakımından AB'nin sindirilebilirlik ölçülerindedir. İç siyasi sıkıntılarının çözümüne ciddi katkısı olacak AB üyeliği, Makedonya'nın Balkan coğrafyasında örnek bir role bürünmesine de sebep olacaktır. Yüzyıllar boyunca siyasi krizlerin merkezi haline gelen Balkan coğrafyasında AB şemsiyenin hissedilmesi, tabii olarak bölge ülkeleri kadar AB'nin değerler bütününe sağlam bir şekilde uygulanması anlamına da gelecektir. Batı Balkan ülkeleri özellikle Makedonya'nın AB üyelik müzakerelerini önyargısız ve tarafsız bir şekilde yürütebilmesi ve nihai sonuç olarak birlik üyesi olması, AB'nin doğu sınırlarının da daha güvenli olmasını sağlayacaktır.¹⁰²

Makedonya'nın AB üyeliğinin mevcut koşullarda sadece bu ülkeye

102. Suriye merkezli mülteci krizinde, Yunanistan'ın yaşadığı insani ve siyasi sıkıntıların ikinci durağı şüphesiz Makedonya olmuştur. Avrupa ülkelerine geçiş güzergahında yer alan Makedonya'nın AB üyeliği bir nevi birliğin siyasi sınırlarının sağlamlaşması ve birlik mevzuatı çerçevesinde yer alan ülkelerin iş birliği ile sorunların kati surette çözümü anlamına gelecektir. Bu noktada Makedonya'ya yapılacak desteğin en önemli sonucunu yine birlik görecektir.

değil Avrupa Birliği'ne ve siyasi sıkıntılarını yüzyıllardır süren Balkan coğrafyasına da yeni fırsatlar yaratacağı açıkça görölmektedir. Barış, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve sosyal adalet gibi kavramlarla yaşamak tabii olarak Balkanların ve Makedonya'nın da hakkıdır.